

AVRAM IANCU ȘI SPECTACOLELE DE RECONSTITUIRE ISTORICĂ/REENACTMENT (1881-2024)

Tudor ROȘU*

Avram Iancu and Historical Reenactment Events (1881–2024)

Abstract. *The current study contextualizes the occurrence of historical reenactment processions in Romania, starting with the first performance in 1881 and continuing with the great historical reenactment corteges organized in 1906, 1922 and 1929, analysing their goals and contents. In the foreground is the idea to exhibit before the general public a synthesis of the national epic, focusing on the heroes' gallery as it was represented during the periods concerned. From the year 1922 (the year of the Coronation Festivities), Avram Iancu, a symbol of Transylvania, entered the exclusive list of national heroes. Other events depicted in the current article which led to the representation of Avram Iancu as a national hero took place in 1923; much later, during Nicolae Ceaușescu's regime; and in recent years.*

Keywords: *historical evocation, historical procession, representation, image, national logos.*

Cuvinte-cheie: *evocare istorică, cortegiu istoric, reprezentare, imagine, logos național.*

Cortegiile istorice, presupunând punerea în scenă, de mai mică sau mai mare anvergură, a unor reconstituiri ale devenirii naționale, cu accent pe elementul vizual, se înscriu într-o tendință europeană de exaltare a sentimentelor patriotice printr-un spectru largit de metode. Adresabilitatea o constituie publicul larg, iar scopul este de educare a acestuia cu privire la trecutul său, ca grup etnic sau ca națiune. Metoda pare a fi mai degrabă din zona manifestărilor de divertisment, dar produsul este mai mult decât pur divertisment. Încercăm să definim, astfel, produsul de reconstituire istorică, semnat în prezent prin termenul de *reenactment*.

O primă manifestare în spațiul românesc ce ar putea fi înregistrată în dreptul „*reenactment*-ului istoric” a avut loc, cu ocazia serbărilor Încoronării din 1881 de la București. Atunci, în a doua zi a programului, 11 mai 1881, a fost oferită publicului o paradă cu 30 de care alegorice, în cea mai mare parte simbolizând activitățile economice ale țării, dar în care și-au găsit locul și „cortegiul lui Decebal” și „cortegiul lui Traian”. Pentru o reprezentare cât mai fericită, organizatorii s-au folosit de actori și costume de la Teatrul Național¹. De altfel, după cum vom vedea și din cele ce urmează, cam toate manifestările de acest gen și în deceniile următoare se vor baza (și) pe artiști ori regizori de teatru. În ciuda acestui fapt, considerăm că e vorba de un tip nou de spectacol, care excede sfera teatrului, întrucât accentul va cădea pe însuflarea de valori prin intermediul istoriei, pe ilustrarea unui tablou sintetic și coerent al istoriei

* Muzeul Național al Unirii Alba Iulia, România; e-mail: tudor.rosu2014@gmail.com.

¹ Moga 2022, p. 16, 62.

naționale, iar în plan secund pe costumații, echipamente, aspect, așadar mai puțin pe valori și tehnici care țin de resursele sferei teatrului.

Alte manifestări din același spectru al istoriei aduse la viață au avut loc la Putna, Iași și București, în 1904, vizând perioada domniei lui Ștefan cel Mare².

Din 1906 încep marile puneri în scenă ale întregii epopei naționale. O asemenea procesiune cu conținut istoric, una care povestea trecutul sau îl simboliza, se fundamenta pe structurile complexe ale cultului eroilor. În deceniile de la cumpăna secolelor XIX-XX, funeraliile, statuile, comemorările au compus o scenografie codificată sincronică. Procesul de eroizare a impus o rigiditate exterioară, dar a determinat o mobilitate a anatomiei interioare. Eroul a fost reprezentat ca un precedent, un reper valorizat retrospectiv. De altfel, eroicul transpune credința în individualitate, fiind reactivat în epoca modernă, una atât de sensibilă la ideea realizării de sine. Istoricii, în relație directă cu expectanțele societății, au creat un „Olimp” al „marilor oameni”³, o galerie foarte exclusivistă a marilor figuri ale istoriei naționale.

Trecutul istoric a fost, așadar, parte și din marea expoziție cu caracter național, dedicată „jubileului regal” din 1906. Intitulată Expoziția Generală Română și organizată în zona Arenelor Romane, aceasta avea 12 secțiuni sau diviziuni, între care, la loc de cinste, se afla istoria sau „secțiunea retrospectivă”. Ideea era ca expoziția să surprindă

„[...] tot ce s-a făcut de când e neamul nostru românesc [...] tot ce s-a rostuit prin credința, știința, prevederea, priceperea, voința, munca minții ori brațelor, economia și învățătura românească”⁴.

Pavilioanele expoziției făceau loc și pentru românii din afara granițelor, precum și pentru câteva state europene: Italia, Franța, Austro-Ungaria. Expoziția a durat aproximativ șase luni și a fost gândită și ca un mare parc cu noi lucrări de infrastructură, monumente, descoperiri tehnice, cultură și divertisment, pe tiparul expozițiilor universale din Europa sau a „world’s fairs” din Statele Unite.

Între momentele organizate s-a numărat, astfel, „Povestea neamului”, în regia lui Alexandru Davila, cu „16 tablouri istorice” referitoare la istoria românilor, de la cucerirea traiană și până în prezentul lui 1906. Istoria Ardealului figura însă destul de puțin în acest ansamblu, reprezentată doar prin personajul Iancu de Hunedoara⁵. Programul a început cu un prolog, un *teaser* al reprezentațiilor ce urmau să fie puse în scenă. În 7 iulie, la ora 19.30, era adus la viață „Marele defileu istoric”, cu „400 de persoane în costume ale epocii”⁶, care, se pare, a stârnit entuziasmul publicului de-a lungul paradei de

² *Ibidem*, p. 49.

³ Mihalache 2007, p. 254.

⁴ *Expozițiunea generală română din 1906*, în *Vulturul*, 4 iunie 1906, p. 1.

⁵ *Acțiunea conservatoare*, 18 iulie 1906, p. 3.

⁶ *Dimineața*, 29 iunie 1906, p. 2.

la Teatrul Național și până la Arenele Romane⁷. Reprezentațiile în arenă au fost prezentate ca părți ale unui poem, cânturi recitate⁸. Mai apoi, „Povestea neamului” a fost reluată de trei ori pe săptămână. Unele voci au fost critice, amendând faptul că tabloul ar fi fost miniatural, oricum nu suficient de grandios, iar bugetul proiectului ar fi fost sărăcăcios pentru o întreprindere cu scopul de a ilustra măreția istorică a neamului⁹. Era aspru criticată și selecția tematică, cu imputarea, printre altele, că „dar revoluția de la 1848 nu însemnează nimic pentru noi?”¹⁰

Tot la capitolul reconstituire istorică a intrat „bombardarea portului Arthur”, organizată ca reprezentație navală cu gloanțe oarbe și artificii a faimoasei bătălii din 1904.

Defilarea istoriei naționale prin fața publicului a revenit cu entuziasm cu ocazia Încoronării din 15-17 octombrie 1922. Un element de forță, cu multă încărcătură și căruia i-a fost acordată serioasă atenție, a fost și de această data așa-numitul „cortegiu istoric”¹¹. Defilarea acestuia a avut loc în 16 octombrie, la București. Deși fusese inițial planificat pentru Alba Iulia¹², la 15 octombrie, din motive logistice s-a preferat varianta organizării, în cele din urmă, la București. Cortegiul era reprezentativ, din nou, pentru istoria națională, așa cum era ea reprezentată la începutul anilor '20, „cu paginile cele mai glorioase”¹³, prezentând imaginea unei serii de personalități istorice de prim-rang, dar și a unor personaje alegorice, din Antichitate și până la Unirea din 1918.

Ceea ce s-a urmărit prin organizarea cortegiului istoric a fost pe deplin exprimat de ziarul *Libertatea*, în descrierea programului celei de-a doua zi de sărbătoare:

„[...] este un șir de chipuri vii aducând aminte de vremuri mari din istoria țării și a neamului. Oameni ce trăiesc azi vor fi îmbrăcați așa ca să închipuie întocmai figurile însemnate din cutari vremuri mari ale neamului, făcând pe privitor să i se pară că trăiește pe o clipă acele zile”¹⁴.

La statuia lui Mihai Viteazul din capitală a fost amplasat un pavilion special unde au luat loc regii și oficialitățile, în așteptarea defilării cortegiului. Tribuna avea ca ocupanți familia regală proaspăt revenită de la Alba Iulia, invitații străini, membrii marcanți ai armatei române și ai armatei franceze.

Ploaia, „măruntă și rece”, nu a împiedicat prezența unei asistențe numeroase pe trotuare și în spațiile unde publicului îi era permis accesul, astfel

⁷ *Dimineața*, 9 iulie 1906, p. 3.

⁸ *Cortegiile istorice de la expoziție*, în *Conservatorul*, 12/25 iulie 1906, p. 1.

⁹ *Povestea neamului în Arenele Romane ale expoziției*, în *Universul*, 25 iulie 1906, p. 1.

¹⁰ *Ibidem*.

¹¹ Vezi, pe larg, Dobra, Roșu 2020, p. 65-70.

¹² SJAANR, fond *Prefectura Județului Alba*, dosar *Încoronare*, f. 9-11. Vezi și Moga, Stan 1992, p. 16-17; Roșu et alii 2022, p. 55.

¹³ *Cartea Încoronării* 1923, p. 27.

¹⁴ *Marele cortegiu istoric*, în *Libertatea*, 12 octombrie 1922, p. 2.

că „de jur împrejur era o mare de capete”¹⁵. De altfel, pentru evenimentul din 16 octombrie s-au eliberat „bilete de trotuar”¹⁶, emise de Ministerul de Interne. Momentul a fost programat pentru ora 14.00¹⁷. Impozantul cortegiului, cu cele 14 grupuri ale sale, a fost anunțat de un marș triumfal al fanfarei militare¹⁸. Momentul a fost foarte gustat atât de invitații speciali ai Casei Regale, cât și de întregul public prezent la acest eveniment.

Cortegiul a fost deschis, și de această dată, prin reconstituirea de lupte între daci și romani, având ca protagoniști pe ostașii Garnizoanei București. De altfel, o bună parte din figurație a fost asigurată de militari (armata a pus la dispoziția organizării și caii, peste 1000, mare parte din armament, transportul logistic și a completat echipamentele)¹⁹. Parada personajelor a însumat un număr impresionant de figuranți (128 de roluri fiind menționate nominal sau cu funcția reconstituită, ca personaje principale, jumătate dintre acestea având pe lângă ele trupe de ostași din diferite epoci). Toate secvențele s-au constituit pe ideea unei avangarde de soldați ai vremii respective, de un steag specific momentului, urmând apoi personajele principale în fruntea nobilimii sau elitelor din acele timpuri, grupul încheindu-se cu o ariergardă de soldați de diferite tipuri, în funcție de contextul istoric²⁰.

Primul grup s-a concentrat pe perioada daco-romană, cu împăratul Traian și regele Decebal însoțiți de soldați și ofițeri romani, respectiv de războinici daci cu însemnele lor. Al doilea grup a reconstituit „epoca legendară” a întemeierii țărilor românești, epoca „descălecătoare”, care a avut ca personaje principale pe voievozii Dragoș și Radu Negru, însoțiți de curteni²¹. Al treilea grup s-a organizat în jurul voievozilor Mircea cel Bătrân și Alexandru cel Bun, al patrulea a evocat vremea lui Ștefan cel Mare și Vlad Țepeș. Al cincilea grup „închipuia”, după cum spuneau ziarele vremii, „intrarea triumfală a lui Mihai Viteazul în Alba Iulia”²². Al șaselea grup îi avea în centru pe Matei Basarab și Vasile Lupu, al șaptelea era dominat de figurile lui Dimitrie Cantemir și a lui Constantin Brâncoveanu²³. Al optulea grup aducea în premieră în prim-plan mișcarea țărănească din Transilvania condusă de Horea, Cloșca și Crișan, cu steagul răscoalei purtând stema cu o cruce

¹⁵ *Cartea Încoronării* 1923, p. 26.

¹⁶ *Filmul Încoronării* 2012, p. 143.

¹⁷ *Programul Serbărilor* 1922, p. 10.

¹⁸ *Ibidem*, p. 26-27.

¹⁹ *Încoronarea* 2022, p. 55; Giurcă 2022, p. 173-179; Giurcă, Corciu 2022, p. 39, 41 și urm.

²⁰ Giurcă 2022, p. 173-179; Giurcă, Corciu 2022, p. 39, 41 și urm.; *Programul definitiv al serbărilor. Cortegiul istoric care va defila în capitală*, în *Universul*, 7 octombrie 1922, p. 3; *Defilările de ieri. Serbările Încoronării în capitală*, în *Adevărul*, 19 octombrie 1922, p. 2; *Serbările Încoronării Suveranilor. Programul definitiv al serbărilor. Cortegiul istoric care va defila în capitală*, în *Înfrățirea*, 8 octombrie 1922, p. 2; vezi și *Cartea Încoronării* 1923, p. 27-29.

²¹ *Cartea Încoronării* 1923, p. 28.

²² *Ibidem*.

²³ *Defilările de ieri. Serbările Încoronării în capitală*, în *Adevărul*, 19 octombrie 1922, p. 2.

deasupra unei inimi în flăcări, având inscripția *Horia Rex Daciae floreat*. Cei trei lideri ai răscoalei erau urmați de răsculații moți, cu un preot în mijlocul lor, de „căprăriile” de „lăncieri” și „pușcași”, drumul fiindu-le deschis de „buciumași” cu tulnice. Al nouălea grup era cel care evoca revoluția lui Tudor Vladimirescu, „închipuind intrarea lui în București în 1821”.

Fig.1. Personajul Avram Iancu în fruntea tribunilor, 1922. Colecția de fotografii a Muzeului Național al Unirii Alba Iulia, nr. 4800

O premieră o reprezenta și al zecelea grup, ce îl avea în poziție centrală pe Avram Iancu, conducătorul Revoluției de la 1848-1849 din Transilvania, însoțit de buciunători, lăncieri, „Garda Națională”, tribuni, prefecți, vicetribuni și „căpitani de lăncieri”, „cete” și „pușcași moți”. Steagul revoluției era purtat între doi lăncieri, iar garda de moți avea în mijlocul ei un preot²⁴. Personajul Avram Iancu, „Regele Munților”, era poziționat la oarece distanță de oamenii din avangarda sa și cu câțiva pași înaintea tribunilor și prefecților²⁵.

În fine, ultimele patru grupuri au fost organizate în jurul unor care alegorice care prezentau tot atâtea evenimente, mai apropiate cronologic de momentul încoronării: Revoluția de la 1848, Unirea Principatelor, Războiul de Independență și Marele Război²⁶. Întregul cortegiu a fost încheiat de grupuri de țărani cu straie specifice pentru zonele de proveniență, care purtau

²⁴ *Încoronarea 2022*, p. 121.

²⁵ *Cum va defila astăzi cortegiul etnografic*, în *Dimineața*, 17 octombrie 1922, p. 2; Giurcă, Corciu 2022, p. 327.

²⁶ *Cartea Încoronării 1923*, p. 32.

stemele ținuturilor unite: vulturul pentru Muntenia, zimbrul pentru Moldova, cele șapte cetăți pentru Ardeal, leul pentru Banat și delfinii pentru Dobrogea.

Dacă această primă portretizare a lui Avram Iancu a avut loc la București, un an mai târziu imaginea sa avea să fie pusă în scenă și în Transilvania, iar locul cel mai potrivit a fost Blajul, „Mecca românilor de pretutindeni”, unde se estimează că s-au adunat de această dată 15000 de oameni²⁷. Reprezentația a survenit cu ocazia împlinirii a 75 de ani de la Marea Adunare de la Blaj. Evenimentul din 15 mai 1923 a fost unul remarcabil, întrucât „n-a fost casă de român în Blaj care să nu fi jertfit, să nu se fi deranjat pentru a adăposti oaspeți peste numărul anunțat”²⁸. Pe lângă discursurile reprezentanților guvernului, evenimentele culturale, recepții și banchete²⁹, cu această ocazie au fost susținute și întreceri sportive pe Câmpia Libertății, destinate „vânjosului tineret”. Dar intelectualii Blajului au creat și cortegiul istoric, cu „admirabile care alegorice” și cu reconstituirea armatelor lui Avram Iancu. Au fost mobilizați locuitori ai satelor din zonă. A fost remarcată grija pentru „detailuri”, iar mizanscena și, de altfel, întreaga producție, au fost privite ca un succes: „cât de fericiți erau profesorii organizatori văzând că le-a reușit să evoce trecutul tribunilor și răsculaților lor!”³⁰ Mai concret, cortegiul a constat într-un prim car alegoric, încărcat cu 80 de copii „plini de sănătate”, tras de șase boi și care reprezenta „adevărata bogăție a țării”. În urma acestuia veneau călare Andrei Mureșianu, „bardul redeșteptării”, apoi o nuntă, Iancu cu suita sa, tribuni și armată, apoi tunurile revoluționarilor. Urmau în cortegiu mihălțenii, pe muzica *Marșului lui Iancu*, pe considerentul că Revoluția a început cu evenimentele din comuna lor. Grupul carelor sau grupărilor alegorice era încheiat de „Unirea”, o reprezentare a marelui eveniment din 1918. Veneau apoi reprezentanții satelor, cercetașii și elevii³¹ din numeroase localități. Parada a avut loc la ora 10, în fața Catedralei mitropolitane³². Pe lângă impresionantul cortegiu, ce a avut figura reconstituită a lui Avram Iancu ca imagine centrală, unul dintre cele mai emoționante momente a fost prezența unui veteran al Revoluției pe Câmpia Libertății, Vasile Aldea al Chivei din Veza, în vârstă de 94 de ani, al cărui scurt discurs s-a concentrat doar în cuvintele: „Trăiască România Mare!”³³

²⁷ *Grandioasele serbări culturale de la Blaj*, în *Gazeta Transilvaniei*, 17 mai 1923, p. 1.

²⁸ Clopoțel 1923, p. 2.

²⁹ *Comemorarea zilei de 3 mai st. v. 1848. Marile serbări naționale de la Blaj*, în *Universul*, 17 mai 1923, p. 5. Printre cele mai cunoscute personalități prezente la eveniment s-au aflat Iuliu Maniu, Ion Mihalache, Ion Bianu, ministrul Th. Florescu, Ion Agârbiceanu, dar și studentul ieșean Corneliu Zelea Codreanu.

³⁰ Clopoțel 1923, p. 2.

³¹ Au fost prezenți reprezentanți ai 58 de instituții școlare.

³² *Grandioasele serbări culturale de la Blaj*, în *Gazeta Transilvaniei*, 17 mai 1923, p. 1; *Comemorarea zilei de 3 mai st. v. 1848. Marile serbări naționale de la Blaj*, în *Universul*, 17 mai 1923, p. 5.

³³ *Grandioasele serbări culturale de la Blaj*, în *Gazeta Transilvaniei*, 17 mai 1923, p. 1.

Fig. 2. Reconstituirea de la Blaj, 1923. Colecția autorului

Dar cel mai mare cortegiu istoric din spațiul românesc avea să fie organizat în anul 1929, la Alba Iulia, cu ocazia Serbărilor Unirii. Cu PNȚ la guvernare, cu Sever Bocu în fruntea Comitetului de organizare, serbările, în ansamblul lor, au fost de mari proporții, au vizat mai multe orașe din țară și din străinătate și s-au desfășurat între 8 și 20 mai³⁴. În ultima și cea mai importantă zi a programului, la Alba Iulia a avut loc, printre altele, o mare paradă militară și istorică, în zona „Câmpului lui Horea”, acolo unde se desfășurase, la 1 decembrie 1918, marea adunare populară. Cele două tribune oficiale amenajate aveau câte 200 de metri, prezența centrală era cea a familiei regale, iar participarea publicului a fost estimată între 300000 și 500000 de oameni³⁵.

Întreaga paradă, de proporții colosale, a durat nu mai puțin de trei ore³⁶. În cadrul acesteia, cortegiul sau „conductul” istoric a fost definit ca „însăși istoria vie și mișcătoare a neamului nostru dintre Dunăre, Mare și Carpați”³⁷, ori descris ca un ansamblu de „chipuri și vremuri mari, luate din istoria țării și refăcute cu oameni de azi, îmbrăcați ca cei de atunci”³⁸. Cortegiul, ce a lăsat impresia unei documentări prealabile serioase, a fost pus în scenă, în principal, de artiști de la Teatrul Național din București, cu o echipă de mai bine de 60

³⁴ *Programul Serbărilor Unirii*, în *Alba Iulia*, 8 mai 1929, p. 6; *Programul Serbărilor Unirii*, în *Universul*, 9 mai 1929, p. 2-3; *Serbările Unirii* 1929, p. 23 și urm.; Beauplan 1929, p. 73-81.

³⁵ Rustoiu *et alii* 2019, p. 28-29; Moga 1985, p. 273-277.

³⁶ *Măreața Adunare a Unirii, la Alba Iulia*, în *Libertatea*, 23 mai 1929, p. 3.

³⁷ *Serbările Unirii* 1929, p. 106.

³⁸ *Măreața Adunare a Unirii, la Alba Iulia*, în *Libertatea*, 23 mai 1929, p. 3.

de oameni specializați pe regie, scenografie, costume și prestație artistică³⁹. Din nou, cortegiul a fost gândit pe ideea epopeii naționale, cu grupaje structurate cronologic și tematic: Decebal și dacii, Traian și romanii, descălecătorii Radu Negru și Dragoș, domnitorii Mircea cel Bătrân și Ștefan cel Mare, Mihai Viteazul și intrarea sa triumfală în Alba Iulia, Horea, Cloșca și Crișan și ceata de moți răsculați, Revoluția transilvăneană și Avram Iancu, Unirea Principatelor și alegoria Unirii⁴⁰.

Fig. 3. Avram Iancu în fruntea tribunilor. Preluare din *Serbările Unirii* 1929

Evident, momentul dedicat lui Avram Iancu era integrat perfect în constructul general, care trebuia să lase „sufletul românesc să-și desfășoare, în proporții de epopee, toată podoaba lui robustă”⁴¹. În privința întregului alai al lui Avram Iancu, acesta a defilat pe accentele marșului *Vine Iancu sus la munte*. Crăișorul era prezentat călare, cu ținută mai degrabă închisă la culoare, dar cu pelerină deschisă. La scurtă distanță după el, veneau patru tribuni, probabil Axente Sever, Simion Balint, Nicolae Solomon și Ion Buteanu. Era prezent și „ideologul Revoluției”, Simion Bărnuțiu. Spre deosebire de reconstituirea din 1922, unde revoluția pașoptistă lua în calcul întregul spațiu românesc, de această dată, la Alba Iulia era înfățișată doar revoluția ardeleană.

³⁹ Roșu, Dobra 2021, p. 127-129.

⁴⁰ *Ibidem*, p. 129-167.

⁴¹ *După serbări*, în *Unirea*, 25 mai 1929, p. 1.

În fine, după liderii revoluționari, urmau cetele de „bătrâni, bărbați și tineri din munți și din câmpii”⁴², cei mai mulți pedestru, dar dotați cu arme, tunuri de stejar și cireș sau cu tulnice. Atât pentru momentul „Avram Iancu”, cât și pentru „Horea, Cloșca și Crișan”, componența oștilor era asigurată de locuitori din zona Albei, în mare parte echipați cu propriile ținute.

Reconstituirile prezentate anterior, din care a făcut parte și personajul Avram Iancu, au avut loc, așadar, în vremea regalității, dar până la decada carlistă. De altfel, după 1929 nu am mai identificat un astfel de eveniment pentru o lungă perioadă de timp, probabil pentru că, incluzând invariabil o doză de divertisment, dar și una de hazard și, în plus, organizarea fiind destul de pretențioasă, astfel de puneri în scenă nu au mai suscitât interesul diriguitorilor unor manifestări care le-ar fi putut include. De asemenea, perioada în discuție a fost marcată de propaganda totalitară, iar, cel puțin în primele două decade ale dictaturii comuniste, galeria eroilor istoriei s-a subțiat și s-a transformat profund.

Fig. 4. Blaj, 1967. Nicolae Ceaușescu alături de personajul Avram Iancu⁴³

Abia în anii comunismului naționalist al lui Nicolae Ceaușescu, cu domeniul istoriei revenit în prim-plan ca fundament ideologic, seria manifestărilor de reconstituire istorică pe viu a fost reînnoată. La București,

⁴² *Serbările Unirii* 1929, p. 127.

⁴³ <https://fototeca.iicmer.ro/picdetails.php?picid=33896X3X5>, accesat la 15.09.2024.

la Giurgiu, la Alba Iulia și în alte locuri au avut loc momente de *reenactment* la sfârșitul anilor '60 și începutul anilor '70, cu ocazia unor vizite ale lui Nicolae Ceaușescu, având în prim-plan personaje favorite ale regimului, precum Mihai Viteazul și regii daci⁴⁴.

Avram Iancu a revenit în fruntea galeriei eroilor naționali odată cu venirea la putere a lui Nicolae Ceaușescu, cu atât mai în forță cu cât, în 1972, se împlinea centenarul morții sale, ceea ce a adus și numeroase apariții publicistice și manifestări culturale dedicate crășorului. Prezentarea sa ca personaj de *reenactments*-a produs, din ceea ce am identificat, în 1967 și 1973, ambele dați la Blaj. Cu prima ocazie, Nicolae Ceaușescu a fost primit pe Câmpia Libertății cu o reconstituire mai amplă a Adunării din 1848:

„Acum, ca și atunci în '48, Câmpia Libertății freamătă de oameni. Reconstituită fidel, după stampele vremii. Adunarea e așezată în cete dispuse ca razele soarelui. Moți îmbrăcați în straiile lor specifice [...] au sosit aici întocmai ca în acea memorabilă primăvară a anului 1848 și întocmai ca atunci se află printre ei țărani maghiari și sași. [...] Întreaga adunare retrăiește înălțătoarele momente de acum 119 ani. Un cor uriaș, acompaniat de fanfare, intonează *Marșul lui Iancu*. Buciumașii aflați pe dealurile din jur dau semnalul de deschidere a adunării”⁴⁵.

Manifestarea a continuat cu discursul lui Simion Bărnuțiu, arborarea drapelului, cuvântările nomencluriștilor reprezentându-i pe „oamenii muncii”, apoi cu discursul lui Nicolae Ceaușescu și, la final, cu o uriașă *Horă a Unirii*. Știrea a fost preluată în aceeași formă de mai multe ziare sau magazine⁴⁶, fără a se preciza exact cum s-a pus în scenă prezența lui Avram Iancu.

A doua „apariție” a lui Avram Iancu a avut loc în 1973, cu ocazia împlinirii a 125 de ani de la Adunarea Blajului și a unei noi vizite a lui Nicolae Ceaușescu în orașul de pe Târnave.

„Întreaga patrie socialistă a ținut să exprime, pe câmpia eroică a Blajului, unitatea de voință, de cuget și simțire a fiilor ei, dragostea lor nețărmurită pentru Partidul Comunist Român, sânge din sângele poporului, înfăptuitorul mărețelor deziderate de acum 125 de ani, conducătorul înțelept al națiunii noastre socialiste pe calea progresului, bunăstării și civilizației”⁴⁷.

Cu această ocazie s-au dezvelit și busturile personalităților pașoptiste de pe Câmpia Libertății, iar evocările istorice în „tablouri vii”, în fapt piese ale

⁴⁴ Vezi, de exemplu, <https://www.digi24.ro/fara-categorie/imagini-document-nicolae-ceausescu-da-mana-cu-domnitorii-mircea-cel-batran-si-mihai-viteazul-328059>, accesat la 15.09.2024.

⁴⁵ *Vizita conducătorilor de partid și de stat în regiunea Brașov*, în *Steaua roșie*, 18 iunie 1967, p. 2; *Încheierea vizitei conducătorilor de partid și de stat în Regiunea Brașov*, în *Crișana*, 18 iunie 1967, p. 1, 3; *Vizita conducătorilor de partid și de stat în Regiunea Brașov*, în *Secera și ciocanul*, 16 iunie 1967, p. 1-3.

⁴⁶ *Ibidem*.

⁴⁷ *Vibrantul ecou al grandioasei adunări de pe Câmpia Libertății va purta peste veacuri secvențe și imagini de neuitat*, în *Unirea*, 19 mai 1973, p. 2.

unui spectacol muzical-coregrafic, au ținut „momentele cele mai semnificative” ale destinului național într-o „desfășurare emoționantă”. În încheierea adunării, „Avram Iancu” și-a făcut apariția simbolică, rostind în fața mulțimii jurământul de pe Câmpia Libertății. Într-o primă fază, 300 de tulnicărese au fost datoare să reconstituie, simbolic, apelul tribunilor și revoluționarilor către iobagii din Transilvania.

Fig. 5. „Avram Iancu” pe Câmpia Libertății, în 1973 (Colecția de fotografii a Muzeului Național al Unirii Alba Iulia, nr. 5045)

Grupurile revoluționare au fost simbolizate tot coregrafic, de dansatori și ansambluri populare. După *Deșteaptă-te, române!* și scandările de la 1848, dezvelirea busturilor, tot în cadrul spectacolului, rostirea discursului „vizionarului Bărnuțiu”, apelul secuilor și cuvintele lui Stephan Ludwig Roth, „semnale de goarnă anunță sosirea moșilor călări în frunte cu Iancu. Vin în trap ușor, formând un careu în jurul mulțimii”. Iancu a apărut călare și, în timp ce trei mari steaguri tricolore erau arborate, Iancu a rostit jurământul solemn, același pronunțat de cei 40000 de participanți în urmă cu 125 de ani. Mulțimea

prezentă a replicat cu „Jurăm!”⁴⁸. Spectacolul a continuat cu evocarea momentelor 1859, 1877 și 1918.

A urmat, cel puțin în baza informațiilor pe care le avem și cel puțin în cadrul unor manifestări de anvergură, o perioadă lungă, din nou, în care astfel de reconstituiri ale imaginii lui Avram Iancu nu au mai avut loc. Din 2010, însă, un proiect al Muzeului Național al Unirii Alba Iulia readuce imaginea vie a lui Avram Iancu în cadrul unor reprezentații specifice de *reenactment* sau diferite alte evenimente culturale (2-3 apariții pe an). Scopul este, spre deosebire de punerile în scenă din trecut, mai puțin unul propagandistic, sperăm, și mai mult unul educativ.

Desigur, toate aceste reconstituiri vii, din 1922 și până în prezent, propun o imagine a lui Avram Iancu la momentul revoluției pașoptiste, inspirată cel mai adesea de cunoscutul tablou al lui Barbu Iscovescu, un „crăișor” viguros, în deplinătatea forțelor sale, conștient și apăsător de greutatea clipelor revoluționare.

Fig. 6-7. Reconstituiri ale imaginii lui Avram Iancu. 2010 și 2024

Explanation of Figures

- Fig. 1.** The historical figure of Avram Iancu ahead of his tribunes (colonels), reenactment, 1922. Photo collection of the National Museum of the Union in Alba Iulia, no. 4800.
- Fig. 2.** Blaj, 1923, historical reenactment. Author's collection.
- Fig. 3.** Avram Iancu ahead of his tribunes, reenactment. Extract from *Serbările Unirii*, 1929.
- Fig. 4.** Blaj, 1967. Nicolae Ceaușescu alongside Avram Iancu (portrayed by a reenactor).

⁴⁸ *Vom da-ntrupare vie chemării ce străbate întreaga Românie*, în *Satul socialist*, 19 mai 1973, p. 3.

Fig. 5. “Avram Iancu” on Câmpia Libertății (The Field of Liberty), 1973. Photo collection of the National Museum of the Union in Alba Iulia, no. 5045).

Fig. 6–7. Portrayals of Avram Iancu. 2010 and 2024.

Abrevieri bibliografice

- Beauplan 1929 – Robert de Beauplan, *Les Fêtes de l'Union*, în *La Grande Roumanie*, album éditée par *L'Illustration*, Paris, 1929.
- Cartea Încoronărei* 1923 – *Cartea Încoronărei. Albumul comemorativ al Încoronărei MM. L.L. Regele Ferdinand și Regina Maria, la Alba Iulia, în 2/15 octombrie 1922*, București, 1923.
- Clopoțel 1923 – Ion Clopoțel, *Ospitalitatea și spiritul social al Blajului*, în *Adevărul*, 23 mai 1923, p. 2.
- Dobra, Roșu 2020 – Ciprian Dobra, Tudor Roșu, *Reenactment la Serbările Încoronării? Cortegiul istoric din 16 octombrie 1922*, în *Astra Salvensis*, 2, 2020, p. 65-70.
- Filmul Încoronării* 2012 – Ernest Oberländer-Târnoveanu, Cornel Constantin Ilie (coord.), *Filmul Încoronării*, în *90 de ani de la Încoronarea de la Alba Iulia*, Târgoviște, 2012.
- Giurcă 2022 – Ion Giurcă, *Armata și Serbările Încoronării*, în Narcis Dorin Ion (coord.), *Centenarul Încoronării. Alba Iulia, 1922*, Onești, 2022, p. 142-201.
- Giurcă, Corciu 2022 – Ion Giurcă, Liviu Corciu (coord.), *Participarea structurilor armatei române la Serbările Încoronării de la Alba Iulia și București (15-17 octombrie 1922). Documente*, București, 2022.
- Încoronarea* 2022 – Mirela Tîrnă, Florica Bucur (ed.), *Încoronarea regelui Ferdinand și a reginei Maria, 15-17 octombrie 1922*, București, 2022.
- Mihalache 2007 – Andi Mihalache, *Mănuși albe, mănuși negre. Cultul eroilor în vremea dinastiei Hohenzollern*, Cluj-Napoca, 2007.
- Moga 1985 – Valer Moga, *Serbările Unirii. Alba Iulia – 20 mai 1929*, în *Apulum*, XXII, 1985, p. 265-280.
- Moga 2022 – Valer Moga, *Încoronarea regelui Ferdinand la Alba Iulia: 15 octombrie 1922 – 15 octombrie 2022*, Alba Iulia, Cluj-Napoca, 2022.
- Moga, Stan 1992 – Valer Moga, C. I. Stan, *Încoronarea Regelui Ferdinand I la Alba Iulia. Jubileul de 70 de ani al Catedralei Încoronării, 15 octombrie 1922 - 15 octombrie 1992*, în *Îndrumător pastoral*, XV, 1992, p. 1-47.
- Programul Serbărilor* 1922 – *Programul Serbărilor Încoronării MM. LL. Regelui și Reginei României, 15, 16 și 17 octombrie 1922*, București, [1922].
- Roșu et alii 2022 – Tudor Roșu, Ioana Rustoiu, Marius Cristea, *Încoronarea de la Alba Iulia*, Alba Iulia, Cluj-Napoca, 2022.
- Roșu, Dobra 2021 – Victor Tudor Roșu, Ciprian Dobra, *Cortegiul istoric al Serbărilor Unirii din 20 mai 1929. Un prim spectacol de reenactment românesc la Alba Iulia*, în *Apulum. Series Historia & Patrimonium*, LVIII, 2021, p. 123-178.
- Rustoiu et alii 2019 – Ioana Rustoiu, Marius Cristea, Smaranda Cutean, Dorin Giurgiu, *Regii României Mari la Alba Iulia*, Alba Iulia, 2019.
- Serbările Unirii* 1929 – *Serbările Unirii. 1929*, cu o prefață de Sever Bocu, București, 1929.